

Glasbene dejavnosti v vrtcu

Music Activities in Kindergarten

Dr. Inge Breznik

Zavod RS za šolstvo OE Maribor,
Trg revolucije 7, 2000 Maribor

inge.breznik@zrss.si

Izvleček

Predšolska glasbena vzgoja je v okviru Kurikuluma za vrtce (2004) uvrščena med umetnost, eno izmed šestih področij dejavnosti, zastopanih v kurikularnem dokumentu. Pomembno prispeva k celostnemu razvoju otroka, zato mora biti vsak dan vključena v predšolsko institucionalno vzgojo. Prispevek jedrnato opisuje glasbene dejavnosti v vrtcu s priporočenimi metodami dela.

Ključne besede: predšolska glasbena vzgoja, glasbene dejavnosti

Abstract

Among the six areas of activities included in the Kindergarten Curriculum (2004), preschool music education is classified under art. As it plays an important role in contributing to the child's holistic development, it should be part of ECEC on a daily basis. The article gives a short description of kindergarten music activities, along with the recommended work methods.

Keywords: preschool music education, music activities

Uvod

Glasba predšolskemu otroku pomeni primarno izrazno sredstvo, zato ti otroci tako radi pojejo, igrajo na glasbila, se igrajo izštevance, glasbo ustvarjajo, poslušajo ter se ob njej gibalno, likovno ali besedno izražajo. V otrokovem prvem letu starosti je v ospredju čebljanje, v drugem letu pridobivanje glasbenih izkušenj prek imitacije (vzgojitelj je zgled otroku pri govorni izreki, petju, izraznem gibu, tehniki igranja) in eksperimentiranja (z zvoki, gibi), pri čemer otrok išče koordinacijo med gibom in glasbo. Od tretjega do petega leta, ko se

razvija in širi otrokov glasovni obseg (med enkrat črtanim d in a) ter oblikuje zaznava ritma, otrok intenzivneje poje, si izmišlja besedila in melodije ter se giba ob glasbi. Od šestega leta naprej je intenzivnejši razvoj melodičnih sposobnosti, zato se lahko otrok takoj odzove na glasbo in izrazi dobo, ritem, akcente, gibanje melodije ter elemente interpretacije glasbe (dinamika, tempo, agogika) in vse njihove spremembe v sklopu istega glasbenega dela. Glasbene dejavnosti otroku pomenijo pomembno spoznavno-učno okolje, zato so z vidika celostnega razvoja posameznika vključene tudi v Kurikulum za vrtce (1999) pod področje umetnost.

Glasbene dejavnosti delimo v tri skupine (prim. Borota, 2013; Denac, 2012; Oblak, 2000; Sicherl - Kafol, 2001; Pesek, 1997; Voglar, 1987):

- izvajanje glasbe,
- poslušanje glasbe in
- ustvarjanje.

Pri glasbenem razvoju predšolskega otroka je v ospredju doseganje afektivnih ciljev, ki poudarjajo čustveno dovzetnost za glasbo oziroma sprejemanje in doživljanje glasbe. Izvajanje in ustvarjanje glasbe pri našata najbolj neposredno doživljanje glasbe, zato sta ti dve dejavnosti v prednostnem položaju. Pomenita sestavni del otroške igre, ki je za predšolskega otroka značilna dejavnost. Hkrati pa ponujata pridobitev primarnih glasbenih izkušenj, ki so osnova za razumevanje glasbe.

Izvajanje glasbe je najbolj zastopan del predšolske glasbene vzgoje, saj »predstavlja najbolj izrazito glasbeno komunikacijo, ki aktivira različne glasbene procese, sposobnosti in spretnosti« (Oblak, 2000: 9). Vključuje petje pesmi, ritmično izreko ter igranje na glasbila.

Petje je v vrtcu temeljna in prevladujoča dejavnost (Borota, 2013: 22), saj predstavlja primarni način glasbenega izražanja. Vpliva na razvoj elementarnega melodičnega in ritmičnega sluha. Nanaša se na postopno širitev glasovnega obsega, spretnost menjave hitrosti in jakosti izvajanja, jasno izgovarjavo, uporabo govorno-pevske tehnike, sproščanje telesa ter razvijanje prvih estetskega oblikovanja, kot sta artikulacija in fraziranje. S petjem otroških pesmi otroci spoznavajo glasbeno obliko pesem in do nje razvijajo pozitiven odnos. Pevski repertoar naj obsega tako domače kot tuje ljudske in umetne pesmi v glasovnem obsegu enočrtane oktave (najbolje med enkrat črtanim d in a). Učenje pesmi poteka v obliki pripevanja (bolj 1. starostno obdobje) ter po metodi imitacije (bolj 2. starostno obdobje). Pomembna je vzgojiteljeva osebna predstavitev pesmi, saj je petje spretnost, ki jo otrok posnema. Vzgojitelj daje zgled s čisto intonacijo, dobro izreko in interpretacijo ter uporabo pevske tehnike. Petje je lahko podprto s preprosto instrumentalno spremljavo ali z gibalnim izražanjem glasbene vsebine.

Ritmična izreka je vezana na izvajanje izštevank, nagajvk, oponašanj, nagovarjanj, rekov in ugank, kar spada v otroško ljudsko glasbeno dediščino. Vpliva na razvoj govorne motorike. Besedila naj bi bila kratka in glasovno zanimiva. Vzgojitelj jih lahko podpre z gibanjem ali z enostavno ritmično instrumentalno spremljavo.

Igranje na glasbila je proces, ki odpira svet glasbe. Razvija otrokovo gibalno spretnost in koordinacijo gibov ter spodbuja glasbeno odzivanje. Otrok z igranjem na glasbila pridobi temeljne glasbene izkušnje za nadaljnje usvajanje glasbenih pojmov (na primer tonska višina, ritem, dinamika, tempo, melodija). Igranje je dejavnost, ki pogloblja doživljanje glasbe in vpliva na oblikovanje pozitivnega odnosa do glasbe.

Predšolski otroci z glasbili predvsem spremljajo petje ali ritmično izreko. S tem se razvija sposobnost razlikovanja med posameznimi zvočnimi barvami glasbil ter med glasbili in pevskimi glasovi. Izbor glasbil za spremljavo pesmim mora po zvočnosti ustrezati vsebini pesmi.

Najbolj prikladna glasbila so lastno telo in dostopni predmeti, ki omogočajo ploskanje, trkanje, udarjanje, topotanje, tleskanje, in podobno improvizirana glasbila, ki jih otroci po vzoru otroških ljudskih glasbil izdelajo sami, ter glasbila iz Orffovega instrumentarija. Usvajanje tehnike igranja na glasbila, učenje spremljave ali samostojnih ritmičnih vzorcev poteka po metodi imitacije. Zato je pomemben dejavnik zopet vzgojitelj in njegova demonstracija igre na glasbila. Ritmični vzorec se podpre z besedilom.¹

Ustvarjanje je najbolj dejavna metoda učenja, ker otrok uporabi pridobljeno glasbeno znanje na svoj, nov način, predvsem pa sprošča zvočno domišljijo. Dosežki so nove glasbene izkušnje in novo znanje. Na predšolski starostni stopnji je ustvarjanje razvojna značilnost, ki se spontano pojavlja kot odraz otrokovega doživljanja in razmišljanja v glasbi ali ob njej.

Predšolska glasbena vzgoja je v okviru Kurikuluma za vrtce (2004) uvrščena med umetnost, eno izmed šestih področij dejavnosti, zastopanih v kurikularnem dokumentu.

1 Razvojna značilnost predšolskih otrok je, da v glasbi najprej začutijo ritem besedila in metrum. Zato je pomembno, da pri izvajanju ritmičnega vzorca dodamo besedilo, ki ga otrok ob izvajanju glasno izgovarja in sliši, ker ga tako lažje usvoji.

Oblakova (2000) deli področje ustvarjanja v dve skupini: v glasbi in ob njej.

Ustvarjanje v glasbi se odraža v obliki poustvarjalnosti, pevskega izmišljanja, oblikovanja spremljav in zvočnih vsebin.

Poustvarjalnost je končna oblika izvajanja. Vključuje naučeno petje in igranje na glasbila, ki ga otrok po svoje doživljajsko in estetsko izrazi. Je proces vodene oblikovanja v glasbi, ki potrebuje dober zgled in poteka od posnemanja do samostojnega ter ustvarjalnega izražanja glasbenih vsebin.

Pevsko izmišljanje, oblikovanje spremljav in zvočnih vsebin je vezano na neposredno individualno izvajanje s petjem ali igro na glasbila. Otroci eksperimentirajo z zvoki, si svobodno pevsko ali instrumentalno izmišljajo ritmične ali melodične vzorce, ki imajo na tej starostni stopnji za podlago krajše pesemsko besedilo. »Petje in ritmična izreka besedila sta izhodišče tudi za oblikovanje instrumentalnih spremljav.« (ib.: 13)

Ustvarjanje ob glasbi je vezano na različna dožitja in predstave, ki se pojavljajo ob spremljanju glasbe in ki jih otroci ustvarjalno izpovedujejo v drugih medijih: gibalno-plesno, likovno, besedno.

Poslušanje je osnova za razvijanje glasbenih spretnosti in sposobnosti. Petje, igranje in gibanje je odvisno

od poslušalčeve sposobnosti natančnega poslušanja. Poslušanje zajema najplodnejše in najučinkovitejše preučevanje situacij v glasbi. Je osnova za vse glasbene izkušnje: ujemanje intonacije, razlikovanje tonske višine, analiziranje ritma, melodije, forme, ustvarjanje novih spremljav ali improviziranje ob glasbi. Gre za načrten in sistematičen proces vzgoje dejavnega poslušalca, kar pomeni, da naj glasba otroku ne bi pomenila le zvočne kulise oziroma da naj glasbe ne bi zaznaval samo pasivno, temveč bi mu poslušanje pomenilo potrebo. Prvi pogoj je *zbrano in pozorno* poslušanje. Otroke je treba pripraviti na sprejemanje glasbenih vsebin. Postopek poslušanja vsebuje najprej motivacijo za poslušanje, nato potek poslušanja ter povratno informacijo o doživljanju (Pesek, 1997).

Na predšolski ravni usmerjamo otroke v doživljajsko poslušanje, da otroci glasbo začutijo v sebi, si ob njej nekaj predstavljajo ali pa se ob njej sproščajo.

Spoznavanje glasbe na predšolski ravni naj izhaja iz otroške igre, ki je v tem starostnem obdobju najpomembnejši del otrokovega zanimanja in zaposlitve.

Najpomembnejše vodilo vzgojitelju naj bo, da naj glasbene dejavnosti ne bodo mašilo med izvajanjem dejavnosti zapisanega in prikritega kurikula (na primer petje pesmice, medtem ko čakamo na kosilo), temveč naj bo glasbena dejavnost ciljno usmerjena in integrirana v proces predšolske vzgoje in izobraževanja.

Viri in literatura

- Bahovec, D. E. et al. (2004). Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: MŠŠ, ZRSŠ.
- Borota, B. (2013). Glasbene dejavnosti in vsebine. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Denac, O. (2012). Načrtovanje glasbenih dejavnosti v zgodnjem obdobju otroštva: visokošolski učbenik. Maribor: PeF. Pridobljeno 12. 3. 2015 s http://www.pef.um.si/content/Studij/1stopnja/E_studijska_gradiva/Denac/6834_Visoko%C5%A1olski_u%C4%8Dbenik_2012.pdf.
- Oblak, B. (2000). Glasbena slikanica 2: priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.
- Pesek, A. (1997). Otroci v svetu glasbe. Ljubljana: ZMK.
- Sicherl - Kafol, B. (2001). Celostna glasbena vzgoja. Ljubljana: Debora.
- Voglar, M. (1987). Otrok in glasba. Ljubljana: DZS.